

GAZETA

de Transilvania.

ANUL

(CU PREANALTA VOIE.)

AL X-LEA.

N^{ro}. 37.

Brashov, S. Maiu.

1847.

Чѣзма ши карантинеле.

(Бршаре.)

Ної фъръ съ втезъм а не да пререа днаинтеа атътор авкторитѣди medicine деспре нелицѣзнае аѣ лициѣзнае чѣзмеї, ши деспре тревѣнда саѣ петревѣнда карантинелор, пѣтем пѣмаї атѣта доведї, кѣмкѣ ла а. 1813 ши 1829 чѣзма се пѣскѣ дн Брашов прїп скѣле молїсїте, каре дїп невьгареа де сеамѣ а зпор дерегѣторї трекурѣ прїп карантинѣа Тїмїшвѣлї некѣрѣдїте. Ачестеа днѣтшплѣрї ка съ тѣчет алтеле не доведеск дестѣл де лѣтѣрїт лициѣзнае чѣзмеї, ши а еї стрѣпѣртаре прїп скѣле де касѣ; їар кѣмкѣ прїп тѣсѣрї карантинешї се поате сѣгрѣта рѣл, довадѣ ла ачестеа не потѣ да маї таре тїпереле карантинѣ а ле Ромѣїеї ши а ле Молдовеї, каре арѣтѣ дн фанѣтѣ, кѣмкѣ дѣфїнда-реа лор аѣ пѣзїт стѣтѣл сѣвѣтѣдїї дн ачестеа дѣв провиндїї де тоатѣ молїма, че пѣлѣ атѣлчї ле вѣлѣтѣа де атѣтеа орї, деспре каре днѣс ши докторѣл Хеїне ши алдїї їаѣ пѣдїїтѣ консїдерациѣ! — Нѣ вом сѣвскрїе днѣс пїчї одатѣ черереа Док. Хеїне, ка Рѣсїа ши Австриа сѣ пѣ словоадѣ дїп прїнчїпѣл сѣѣ карантинеск пїчї кѣтѣї негрѣ сѣвт зогїе. Веакѣл, стѣрїле днпрецїѣр, їнфлїнда статѣрїлор дн сїне, маї апроапеа кѣпоцїндѣ а чѣзмеї, черчетѣрїле ши есперїментеле фѣкѣте пѣлѣ акѣма а афла патѣра чѣзмеї, обсервациїле карантинешї не траг кѣ сїла ши де пѣам вреа ла о реформѣ маї потрївїтѣ кѣ щїїнда, кѣ дѣхѣл оменеск ши а веакѣлї кѣ атѣта маї мѣлѣт, кѣ кѣт ши мїжлоачеле кѣрѣдїтоаре саѣ фѣкѣт маї кѣпоскѣте, ши се пот апїка маї зшор. —

Ка сѣ vedem ачестеа контроверсїї днѣвдате маї де апроапе, не вом сїмї а фаче кѣпоскѣте знеле обсервациї але ачелор медїчї, карїї дн Егїпт ши Константїнопол се жертвеск де маї мѣлдї анї а ле кѣлѣце, ши прекаре еї се разїтѣ. Дар ле вом атїнѣе пѣмаї педѣасѣора, прекам адекѣ ле поате чїнева чере днтрѣн арїкѣл де фѣї пѣвлїче.

Dr. Brauer, medik francoz каре аѣ петрекѣт 9 анї дн Константїнопол ка медик практик ши аѣ обсерват чѣзма, аша грѣїеѣе де еа: „Кѣмкѣ чѣзма не аѣ днтрѣт дн статѣрїле крешїне стѣпѣнїреле лор не аѣ де а мѣлѣтїмї аспрелор лецї медїко-полїгїене, не карантинелор ши амерїндѣрїї кѣ педѣапса тордїї ла педшплїнїреа порѣвчїлор, чї не-

маї пѣсѣтѣреї географїче а статѣрїлор сале, маї знелї кѣлѣтѣрї де пѣтѣнт, ши маї шарїї пропѣшїрї дн medicina полїтїкѣ песте тот.“ Ел зїче кѣмкѣ чѣзма дїп Константїнопол не е нїмїк алта, де кѣт о epidemie овїчѣвїтѣ, че се паѣе дїп прїчїнї локале, кѣм е пѣтареа стѣтпѣрѣтѣреї, аерѣл стрїкат, кѣлѣтѣра вмедѣ, негрѣ ш. а.

Mac-Lean medik englez аѣ фост чел дн тѣїѣ, каре аѣ декларат чѣзма де нелицѣїїсѣ. Ачестеа дѣпѣ че аѣ обсерват фрїгѣрїле галвїне дн остроавеле антїле, аѣ мерс ла Константїнопол ши кѣ днвоїреа стѣпѣнїрїеї аѣ тратат дн спїталѣрї не чеї чїзмадї. А чїнчѣа зї ел днсвїшї се волѣтѣї, ши дѣпѣ че се редѣсѣпѣтошѣ, венї днѣрѣнт дн Европа, ши скрїсе онѣл „деспре воалеле epidemїche ши чїзмаосе.“ Ачестеа арѣ зрѣтѣоареле прїнчїне:

а) Ынфлїнделе стрїкѣтоаре а ле атмосфериї kondїgїoneazѣ фрїгѣрїле галвїне.

б) Де ар фї чїзма лициѣїсѣ, атѣчѣа еа не лѣпѣт пѣпѣсарѣа попорѣлї тѣрческ пѣр днчѣта маї пїнѣте де кѣт кѣ тѣрїреа челїї де пре зрѣтѣ ом.

в) Чїзма днчѣне ши днчѣеатѣ дн хотѣрѣте перїоде ши дѣпѣ че саѣ днпїс де парте ши аѣ кѣшзпнат мѣлѣтѣ тѣрїчїїне, еа кам де обѣде днчѣеатѣ дндатѣ; зп темѣїѣ днведерат кѣмкѣ о kondїgїoneazѣ аѣентѣл зпїверсал атмосфера.

д) Дн Малта днптре ачѣїа че сѣнт днсѣрчїпациї кѣ кѣрѣденїа тѣрѣлор дн лазарет, дн 15 анї пѣмаї зѣл саѣ молїсїт *).

е) Фрїка де воалѣ тѣрѣѣе торїчїїзнае. Дн Лондра ера чїзма маї аспрѣ кѣнд се днкїдеаѣ оамениї, ши днчѣетѣ кѣм попорѣл десѣвѣдѣждѣїт днчѣетѣ де а маї прїмї тѣсѣрї де днкїдере ши десѣрѣдїре (сепараре) — ачѣеатѣ їкоанѣ о възѣрѣтїм ши ла холерѣ.

Dr. Clot-Bey, каре маї мѣлѣт де 12 анї петрече дн Егїпт скрїе дн Каїро: „Еѣ кѣ дої медїчї франгозї, ши зпѣл спанїол не окѣпѣт дн Каїро кѣ трѣтареа чїзмацїлор, пої черчетѣтѣм ачѣеатѣ воалѣ ла патѣл волпавїлор, ши дн сала апатомїкѣ фѣрѣ а пѣзї врео тѣ-

*) Кѣмкѣ тѣрѣїле пар саѣ маї пїчї одатѣ не молїсеск не аѣ арѣтат днѣкѣ D. Шенот дн онѣл сѣѣ „Tractatus de peste 1764“ ши деакѣ саѣ зїс вреодатѣ, кѣмкѣ воала саѣ пѣскѣт дн тѣрѣфї, атѣчѣа ла де маї апроапеа черчетаре саѣ възѣт, кѣмкѣ алте прїчїнї ераѣ ла мїжлок.

съръ де преказдје чел пѣдио кѣте 3—4 часа сѣри не зѣ etc.“ ачест доктор шѣ аѣ олтѣит сѣнце шѣ пѣроѣ дѣо вѣвоанеле чѣзмадѣмор фѣръ нѣчѣ о сѣдере а сѣпѣтъдѣи. Ел дѣне чѣзма ка шѣ Парѣсет шѣ алдѣи де зѣ фелѣѣ де тѣ маѣ интенсѣв, каре асаръ де сѣмптомеле капѣлѣи шѣ дегастрѣче, есте зрмат де вѣвоане шѣ де петехѣи.

Bowring зѣ обсерватор де чѣзмѣ енглез, аѣ фост трѣмѣс ла Едѣпт де стѣпѣнѣреа Енглѣтереѣ а обсерва чѣзма. Ел зѣче, кѣткѣ тѣзѣреле санѣтаре де аколо сѣпт барваре, фѣръ скоп, греле шѣ кѣ тѣлте спесе, кѣчѣ чѣзма пѣ е лѣпѣчѣосѣ. Ачеста зѣче маѣ де парте: „Кѣ адеврѣат де сѣр пѣтеа стѣрѣвѣрта чѣзма аша зшор, прекум ачеста доведѣше сѣстема каранѣнелор, кѣ че мод ам пѣтеа поѣ опрѣ дѣпѣ сѣстема каранѣнелор, ка сѣ пѣ се лѣдѣаскѣ? Дѣпѣрѣдѣреа лѣзѣрѣмор дѣ прѣмѣтоаре де лѣпѣчѣзне шѣ непрѣмѣтоаре есте пѣмаѣ зѣ шлендрѣан.“

Dr. Röser зѣ обсерватор де чѣзмѣ дѣ Сѣпрѣа, Констанѣинопол шѣ Иерѣсалим зѣче деспре чѣзмѣ ачестеа: „Тодѣ медѣчѣи ориентѣлѣи, карѣи сѣпт кѣлѣивадѣи дѣидентѣфѣче се дѣвоеск дѣ ачестеа, кѣткѣ чѣзма пѣ се деосебѣше дѣ фѣидѣѣ де тѣфѣл пострѣ саѣ де фѣргѣрѣле невроасе лѣпѣчѣосе. Тоатѣ дѣферѣндѣ стѣ пѣзмаѣ дѣ градѣл маѣ маре атѣт дѣ прѣвѣнда прѣчѣнѣлор кѣт шѣ а декѣрѣслѣи.“ Ел зѣче маѣ де парте: „Пѣпѣ кѣнд тѣ афлат дѣ ориент, гѣдѣеам де тѣлте орѣ, де ам пѣтеа поѣ сѣпѣзне аша зѣселе фѣргѣрѣ невроасе, тѣвоасе шѣ фереоасе дѣтрѣо варѣ кѣлѣзроасѣ зѣнеѣ асемеѣеа атмосфѣре стрѣкате прѣн непѣсарѣеа оамѣнѣлор мешѣешѣцѣт прѣдѣсе, атѣпчѣеа ам фѣ дѣ старе шѣ ла поѣ а прѣдѣче е-мѣнѣнте есемеѣларе де чѣзма ориентѣлѣ.“

Dr. Lafége зѣ обсерватор а чѣзмеѣ дѣ Едѣпт, шѣ Oberarzt ла зрмѣта лѣи Мехмед-Алѣ зѣче, кѣткѣ ла аплѣ 1835 мѣрѣрѣ де чѣзмѣ дѣ Каѣро 50,000 оамѣнѣ, карѣи дѣпѣ пѣререа медѣчѣлор франкозѣ карѣем де жѣмѣтѣте се пѣтеаѣ тѣжѣтѣи.

Dr. Cholet зрѣтѣ дѣ опѣл сѣѣ 1836, кѣткѣ чѣзма пѣ е лѣпѣчѣосѣ.

Dr. Aubert зѣ медѣк франкоз дѣ опѣл сѣѣ ла а. 1840, дѣтѣрѣше обсервѣдѣиле фѣкѣте де Mac-Leon, Brayer, Fontagner, Lafége, Clot-Bey, Bowring, Cholet, Röser, Lorinser, Alprini, L. Frank, Pruner, Bulard ш. а. деспре патѣра шѣ пѣлѣпѣчѣзнеа чѣзмеѣ. Дѣпѣ пѣререа лѣи молѣпѣсѣреа пѣ се фѣче прѣн инфѣкѣдѣе, пѣ прѣн венѣпѣл чѣзмеѣ прекум се креде де овѣше, чѣ прѣн молѣма (мѣасѣма) чѣзмеѣ, ел пѣ арѣ нѣчѣ зѣ есемеѣлѣ деспре импорѣтаѣи лѣпѣчѣзнеѣ де чѣзмѣ, шѣ зѣче кѣткѣ повеѣдѣиле деспре импорѣтаѣи епѣдѣмѣеѣ ар фѣ ла дѣноѣалѣ, шѣ пѣдовѣдѣте. Дѣчѣ Aubert лѣзѣнд чѣзма де пѣлѣпѣчѣосѣ, импѣтѣ а еѣ лѣдѣпѣре шѣ фѣрѣе ла а. 1834—35 дѣ Едѣпт пѣмаѣ констѣтѣлѣдѣеѣ епѣдѣмѣеѣ а аерѣлѣи, шѣ молѣмѣеѣ. Ел аѣ обсерват, кѣ дѣпѣпѣтеа прорѣзѣнерѣи ачелеѣи чѣзме дѣтре оамѣнѣ, аѣ фост о епѣдѣмѣеѣ дѣтре кѣлѣи, воѣ шѣ гѣнѣи. Ачест доктор саѣ конѣвѣнс прѣн тѣлте черкѣрѣи, кѣткѣ исолѣтаѣи шѣ каранѣнелеле нѣмѣк пѣ скѣтеск асѣпра чѣзмеѣ, шѣ кѣ ар фѣ маѣ вѣне а дѣтревѣи рѣгѣле

зѣоверсале игѣеѣстѣче асѣпра ачестеѣ воале, каре поате кѣ ар фѣ шѣ дѣ старе а мѣкшѣора прѣдѣкѣтоареле прѣчѣнѣи а ле молѣмѣеѣ, ва шѣ але стѣрпѣи кѣ тотѣл ш. а.

(Ва зрмѣ.)

БЪЛГАРИА.

Тѣмѣшоарѣ, 6. Маѣ. 1. Маѣ дѣмѣнеадѣ ла 5½ часаѣри мѣрѣи командѣрѣндѣл D. Чорѣч. Тѣмѣшоара пѣрде тѣлѣт кѣ зѣрѣватѣл ачеста, дѣла каре авеа тѣлте дѣвѣлѣтѣдѣрѣи де а а-щѣапта.

Дѣ дѣмѣнека трекѣтѣ се дѣнѣѣ о адѣнѣре дѣенерѣлѣ дѣ прѣвѣнда дрѣтѣлѣи де-фер дѣла Тѣмѣшѣорѣ прѣн Сегѣдин ла Пѣща, шѣ дѣпѣ о свѣтѣрѣе лѣпѣчѣитѣ се констѣтѣлѣ соѣетѣтеа; акѣт пѣ сѣ маѣ поате дѣноѣи нѣмѣнѣи деспре реалѣзарѣеа дѣотрѣпѣндѣреѣи ачестеѣи дѣганѣтѣче, маѣ алес кѣнд стѣагѣрѣле инѣпѣнерѣлор фѣлѣжѣ-ѣеск пѣ кѣтпѣрѣи, пѣсте каре ва сѣ своаре ло-комѣтѣвѣл. Не мѣрѣтѣм фѣарте, кѣ Арѣзѣанѣи фѣраѣдѣи пострѣи, дѣ лок де а се вѣкѣра де пѣ-зѣвѣнда поастрѣ, зѣтѣлѣ а пѣ нѣмѣчѣи пѣлазѣрѣле прѣн тот фѣелѣл де пѣзѣкѣчѣрѣи есѣентрѣче, ва зѣнѣ черѣрѣѣ дѣ дѣенерѣла адѣнѣре а комѣтѣтѣ-лѣи арѣдан, ка сѣ се фѣкѣт пѣастрѣи ла дѣпѣалѣ-тѣл крѣѣеск свѣт локодѣиторѣи епѣре дѣпѣдѣе-карѣеа пѣапѣлѣи пострѣ, шѣ алѣпѣрѣеа лѣи ла онѣдеаска адѣнѣре а дѣтрѣи зѣгѣрѣещѣи, соко-тѣнд кѣ ачѣ ле ва слѣжѣи порѣкѣл кѣ дрѣтѣл де-фер, ка шѣ кѣ дрѣптѣл камѣиал. — Домнѣ-лор арѣзанѣи! ю пѣ тѣлѣдѣи дѣнѣ мѣжлокѣл Дѣ-тѣнеаваостре ам азѣит лѣзѣндѣдѣсѣ, кѣ арѣ-занѣи сѣпт чѣеѣ маѣ дѣфокаѣдѣи дѣорѣторѣи де фѣрѣчѣ-реа матѣрѣиалѣ а патрѣеѣи поастрѣ; дакѣ стѣ прѣнчѣпѣлѣл ачеста, де че пѣ амѣрѣлѣдѣи атѣта, скрѣпѣнд кѣнд зѣнѣ, кѣнд алѣта прѣн повеле дѣ прѣтѣва тѣндѣнѣеѣи поастрѣ? Ю щѣѣ вѣне, кѣ фѣекарѣе дрѣпт кѣцѣетѣторѣи арѣзанѣи кѣзѣоѣде кѣтпѣнѣпѣтоареа пѣсѣчѣзнеа а чѣетѣдѣи Тѣмѣшо-рѣне, карѣеа ка чѣнтрѣл, шѣ капѣтала дѣвѣел шѣгѣтѣлѣи Бѣлат есте менѣтѣ де а фѣи зѣ пѣокѣт де о дѣсѣтпѣнѣтоаре пѣвѣцѣетѣорѣе. Чѣне есте ачела, кѣрѣи пѣар фѣи кѣпѣоскѣт кѣтѣ во-гѣдѣи прѣдѣче Бѣлатѣл чѣл вѣнекѣзѣвѣотѣт де фѣре кѣ тоате прѣдѣкѣтеле патѣрѣеѣи? каре есте ачел патрѣот, каре пѣар дѣорѣи, ка вогѣта ачѣе-ста провинѣеѣи, каре кѣт грѣселе сале рѣдѣрѣи ковѣрѣшеще маѣ тоате пѣрѣдѣле Бѣлгарѣеѣи, — сѣ зѣвѣѣ о комѣнѣкаѣдѣе гравѣнѣкѣ кѣ Пѣста; каре есте дѣ тоатѣ прѣвѣнда подоѣава дѣтрѣи, шѣ сѣжѣтѣреле пѣвѣдѣтѣорѣеѣи еѣ? Дѣчѣ Домнѣ-лор! дакѣ иѣвѣдѣи фѣлослѣл патрѣеѣи, пѣ апѣкѣдѣи арте дѣ конѣтра ачелор, карѣи се сѣжрѣгѣек аѣи конѣвѣче жѣртѣе, фѣе ачесте орѣи кѣт де мѣчѣи, ѣарѣ Дѣтѣнеаваостре, дакѣ сокоѣтѣдѣи, кѣ вѣ вѣдѣи дѣжѣосѣи дѣнд тѣва кѣ поѣи, — траѣдѣдѣи дрѣтѣлѣ Дѣтѣнеаваостре пѣ вѣнде вѣлѣ плаче, кѣ поѣи пѣнтрѣ ачѣеа пѣ вѣот пѣрѣта нѣчѣи зрѣ, нѣчѣи пѣзѣтѣ дѣ прѣтѣва дѣотрѣпѣндѣреѣи Дѣвѣ-остре; дѣсѣтпѣез пѣмаѣ ачѣи, — кѣ Тѣмѣшѣорѣнѣи пѣ лѣогѣ дрѣтѣлѣ кѣтрѣ Сегѣдин шѣ Пѣща, каре дѣ сѣжрѣт се ва пѣне дѣ лѣзѣрѣе, — аѣ прѣекѣтат дѣкѣ алѣтѣла ла Рѣшава, шѣ аша кѣпѣтѣнд Тѣмѣшоара дѣрѣкѣчѣзне кѣтрѣ поарѣта прѣндѣпѣатѣрѣлор дѣла Дѣлѣзѣре, пѣ щѣѣ кѣ карѣе дрѣтѣлѣ вор дѣпѣрѣзѣна арѣделѣнѣи пѣ ал лор, кѣ ал

